BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY
3 1197 23794 6287

LIBRARY
Brigham Young University
RARE BOOK COLLECTION

Vault
093
B434
1495

B 41

EWALD FLÜGEL
1897
PALO ALTO, CAL.

Philippi Beroaldi de ſe
licitate opuſculum.

Bibliothece Eremitarum Padui.
3. Cd.

UPB

AD ILLVSTREM MARCHIONEM IACOBVM BADENSEM PHILIPPI BEROALDI BONONIENSIS EPISTOLA.

Oleo ipſe mecū Illuſtris Marchio cumprimis admirari iuuenes illos: qui nobilitate ſplendētes/opibus pollentes/in gremio luxuriantis fortunæ molliter educati litteras tamen non aſpernant: Nec eruditos/eruditorumq̃ cōſuetudinē faſtidiēter illudunt: Adeo bona mens bonaq̃ fortuna rarenter copulātur: quotus enim quiſq̃ ex globo nobiliorum eloquentiæ ſtudet? quotus quiſq̃ aut eruditus eſt aut eruditionis affectator? E contrario cōpluſculos uideas: De opulentioribus loquor: qui ubi occeperint adoleſcenturire Se totos dedant belluinis uoluptatibus: q̄bus litteratorium gymnaſium carcer eſt: Doctrina ſupplicium: qui ſpretores ſunt ſtudiorum: oſores ſtudioſorum: Tu uero Clariſſime Iacobe in ampliſſimis fortunarum bonis poſitus imperatorio ſtemate prefulgens: inter opes principales indulgenter enutritus iuuenis immo adoleſcens adhuc/Studia litterarū ſitienter amplexaris. Doctos foues. Dasq̃ iugiter operā: ut Nataliū tuorū

Laus Marchionis Iacobi.

LIBRARY OF
DR. EWALD FLÜGEL

ſplēdor eruditione magis magiſꝗ illuſtretur. ue
niſti non pridem una cum duobus clariſſimis fra
tribus ad Gymnaſium hoc noſtrum: ut ingeniū
ingenuis diſciplinis excoleres ordinemꝗ ſchola/
ſticorum: immo ipſum ut uerius loquar gymnaſi
ūm exornares: Nam cū ceteri ferme ſcholaſtici ex
gymnaſio litterario ornamēta querere ſoleant: tu
ipſi gymnaſio maxīo es ornamēto honeſtamēto/
ꝗ. Degis hic nitide et magnificēter famulicio co
pioſo/comitatu decētiſſimo: cultu ſplēdidiſſimo
monſtrabilis: Adeo ut nullus annos abhinc plu/
rimos fuerit ī ordine ſcholaſticorū te uno magni/
ficentior illuſtriorꝗ. Agis prorſus principē Ma/

Laus Marchio nis patris

ximiꝗ principis filium: Nihil prorſus degenerās
a claritudīe nataliū. Tibi pater eſt Illuſtriſſimus
Marchio Badenſis Chriſtophorus Auguſtiſſimi
Romanorum imperatoris Federici tertii ex ſoro/
re nepos: qui animi magnitudine uirtutiſꝗ pre/
ſtātia ceteris totius Germaniæ principibus haud
dubie antecellit: Sine quo nihil memorabile per
hoſce annos ab Inclytiſſimo Maximiliano geſtū
eſt: Cui ducatus bellici primæ partes conſenſu
germanorum deferuntur: Apud quos fortiſſimi
principis nomē meritiſſimo aſſecutus eſt. Quid
memorem proſapiæ tuæ Badenſis uetuſtatem/

In qua compluſculi rerum geſtarum claritudine fulſerunt, in qua Archiepiſcopi non pauci floruerũt: quos Romani Imperatoris electores primarios legitimoſq; extitiſſe nemo non nouit. Quid referam Ciuitatem Badenſem: In qua badenſis familia diutiſſime eſt dominata: Inclytã famigeratamq; cenſeri inter latiſſimæ germaniæ Ciuitates: quæ haud longe a Rheno inter amnes memoratiſſimo ſita Duarum arciũ munitionibus prope inexpugnabilis conſpicitur: Vbi thermæ ſunt ſalutares: Vbi inſcriptio uetuſtiſſima litteris iam ſenio exoleſcentibus indicio eſt Antoninũ Romanum Imperatorẽ illius urbis cõditorem extitiſſe. Illud ſilenter preterire nec uolo nec poſſum: Te mi Iacobe tranſmontanorũ Nobiliſſime Nexu ſanguinis ac neceſſitudinis arctiſſimo coherere ſacratiſſimo Imperatori Maximiliano: q deus eſt terrenus: Cui uel notũ eſſe tantũmõ ſummus eſt honor. Hec ſtemmata tam clara: tam ſplendida non te inſolentem reddunt ut multos: Sed comem affabilemq; præſtãt ut paucos: ſitientemq; litteraturæ iſtius politioris: Cuius nos iam pridẽ ſumus profeſſores. Et cum domi habeas eruditos uoluiſti tamen noſtræ: quantulacũq; eſt: eruditionis guſtũ libamentaq; attingere: Voluiſti

Laus familiæ Badenſis.

Propĩquitas Marchiõis cũ Maximiliano.

ut domus tua noua q̄ſi quædam me Doctore ac Doctore academia efficeret : In qua quotidie reſonat aliquid dignū memoratu . Ex quo effectū eſt:ut te monitore diſertationem quampiā publico a me auditorio de felicitate porată redegerim in libellū:quē in pſentia tibi Illuſtris Marchiola cobe nūcupatim dedico:tuoq; ſub noīe conditū depromo.libellus eſt cōcinna breuitate cohibilis: et rerum uarietate ut opinor non penitendus. Vt autē meus erga te amor ac obſeruātia fieret teſtatior uulgatiorq; : Eum impreſſoribus tradidi imprimendum : A quibus in mille exemplaria tranſcriptus Nomen tuum meumq; latiſſime circūferat. Quicquid id eſt quātulumcūq; eſt:quæſo hilaro uultu et ſerena fronte ſuſcipias. munuſculū eſt chartaceum Et oppido puſillum : Sed quo princeps ab homine litterato pretioſius accipere non poſſit . Dii faxint ut id ſit perpetuum meæ erga te obſeruantiæ monumentum . Vale uir clariſſime / et me qui tibi mancipatus ſum : In numerum tuorum aſcribito.

VALE.

ORATIO PHILIPPI BEROALDI BONONIENSIS DE FELICITATE HABITA IN ENARRATIONE GEORGICON VIRGILII ET COLVMELLAE.

m AGNA RES EST VIRI ORnatiſſimi.et omnibus horis omnium uotis expetita felicitas: huc tendunt cunctorum uota mortalium: hec eſt ſumma curarũ: hec eſt ſumma rerũ expetendarũ.felicitate terminãtur noſtra deſideria. Cui felicitas adeſt:huic nihil prorſus deeſt. Inueniuntur qui regna non optent:qui uero felicitatem repudiet nullus exiſtit: Nemo.n.non felix eſſe uult: Nemo non felicitatẽ ſummum bonorũ eſſe conſentit. Quo circa de felicitate humana tanq̃ de re rerum omniũ maxime expetibili maximeq; expetẽda hodierno die diſſertare cõſtitui: Et in hac diſſertatione Ex latiſſimo pratorum uirore floſculos non paucos hinc inde decerpere: Quorum odoratu olfactantes recreent. Audiui olim eccleſiaſticos contionatores:nõ paruæ in eccleſia exiſtimationis ſuper felicitate concionantes. Sed tam implicata/tam ſpinoſa/tam in

condita erant:quæ dicebantur : ut in predicanda felicitate infelices fuiſſe merito iudicarentur: Nos iſta lucide dicemus:et hiſtorica fide tractabimus. partim oratorio partim philoſophico more : Me morantes exēpla ad felicitatē pertinentia:et uete rum philoſophorū ſententias non incurioſe pen/ ſitantes : Sed ne longiori quā par ſit exordio uos morer iā rem ꝓpoſitā ingrediemur. Et de felicita te uerbis opinorᵒ nō infelicibus latialiter diſputabi mus:qđ dū a me fit uos quæſo diligēter attēdite: nec minus auribus q̄ animis uerba perpendite.

Difinitio felicitatis

Dicturi de felicitate hodierna narratione. Pri mum finiamus quid ſit ipſa felicitas : Cuncta.n. ꝑ finitionē apertiora fiunt ac magis colliqueſcūt: Eſt itaqꝫ felicitas: ut inquit Auguſtinus in.v.de. ci.dei.omniū rerum optandarum plenitudo: uel ut ait Boetius in tertio conſolationis : Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum congregatione per/ fectus : Ariſtoteles in primo ethicorum decernit felicitatem eſſe finem rerum expetendarum : Ce tera propter felicitatem expeti : felicitatem uero propter ſe ipſam . ſed de hac felicitate: quæ nam ea ſit diſſentiunt / nec uulgus ſapienteſqꝫ concor dāt: Immo nec ipſi philoſophi inter ſe cōueniūt.

Diſputātes.n.de finibus bonorū et malorū ua

rias ſententias prodiderunt : Conſtituto autem fine bonorum conſtituta ſunt omnia : Hunc ergo curioſius diſquiramus : Quibuſdam nihil bonum niſi uoluptatem eſſe placet: ut epicureis: quibuſdam nihil bonum niſi honeſtum : ut ſtoicis.

Finis bonorū ueſtigādus.

Hieronymus ſummum bonum eſſe autumat uacuitatē ſiue indolentiam: quæ greco uocabulo αραλΓнσια nūcupatᷣ : Carneades academicus nihil bonum eſſe cenſebat niſi prima naturæ. hoc eſt ſanitatem robur. pulchritudinem : Et alia id genus.

Indolētia

Dinomachus et Calipho uoluptatē Cum honeſtate dixerunt eſſe ſummum bonum.

Diodorus indolentiam honeſtati copulauit.

Alii in gloria : alii in diuitiis : alii in potentia ſummū bonum ipſamq; felicitatē collocauerūt. quidam in ocio: non pauci in uita ruſticana.

Academici uero ideſt platonici: et peripatetici ideſt ariſtotelici: qui philoſophorum haud dubie nobiliſſimi ſunt: tria genera bonorū eſſe tradiderunt : Ex quibus felicitas perficeretur Prima animi bona ut uirtutes : Secunda corporis ut ualitudinem. et pulchritudinem. Tertia externa. quæ fortunæ aſcribuntur: ut diuitias et honores

Tria genera bonorum.

Nunc uideamus ex his quid ſit uerius nobilio ra fauorabilioraq; haud quaq̃ ſomuiculoſe penſi tantes trutinanteſue.

Eccleſiaſtici doctores ſummũ bonum eſſe di xerunt uitam eternã: ſummum malum mortem eternam : Sed nos in preſentia de humana felici tate diſſeramus : quæ ut inquit Ariſtoteles donũ eſt deorum:ad quã cuncti mortales peruenire di ſcupiunt:quãuis diuerſo tramite procedant : Et quãuis uariæ diſſidentesq; ſententiæ ſint : tamen oẽs ĩ diligẽdo boni fine hoc ẽ felicitate cõſentiũt.

Felicitas. donum deorum.

Voluptas.

An uoluptas ſit ſumma felicitas.

Voluptas Ariſtippi.

Ariſtippus ut hinc exordiamur cõditor ſectæ cyrenaicæ uoluptatẽ ſtatuit eſſe ſummũ bonum: Et ita uoluptate metitur ipſam felicitatẽ : In hãc ſententiã agminatim pedibus eunt docti pariter et indocti. Et.n.mortales eo cõcurrũt.ut inquit ueriſſime Seneca:ubi audiant laudari uoluptatẽ. nec fortaſſis immerito. Nam ſi teſte Ariſtotele id bonũ eſt qđ omnia appetunt:oĩa aũt appetũt uoluptatẽ:effici uidetur:ut uoluptas ſit id bonũ.

Sententia Eudoxi de uoluptate.

Eudoxus quoq; philoſophus aſtrologiæq; cõ ſultiſſimus ac Platonis oppido q̃ familiaris : de quo Lucanus.

Nec meus Eudoxi uincetur faſtibus annus:

Voluptatem ex eo ſummũ bonum eſſe putabat: quia cernebat rationalia irrationaliaq́ʒ uniuerſa uoluptatẽ affectare: Huius aũt rationes ꝓbabiles uidebantur ob ip̃ius hominis modeſtiã ac ꝓbitatẽ: Nõ.n. ut uoluptatis amicus uoluptatẽ aſſerere credebatur. Sed quia res uere ita ſe haberet: Nec minus manifeſtũ hoc eſſe ex contrario cenſebat: Et.n.cũ cõtrariorũ contraria ſint conſequẽtia: Si dolor ẽ ĩquit ꝑ ſe oĩbꝰ fugiẽdus: tãq̃ ſũmũ malũ: Ita uoluptas oĩbuſ erit expetẽda tãq̃ ſũmũ bonũ.

Sentẽtia Eudoxi de uoluptate.

Contrariorum cõtraria cõſequẽtia.

Hæc õnia manarũt ex ſchola Epicuri philoſophi uoluptarii: qui in uoluptate ſũmũ bonũ felicitatẽq́ʒ conſtituebat: Habet hæc ſecta ſectatores pene infinitos: quorum ut inquit Apoſtolus Deus uenter eſt: et quæ ſub uentre ſunt.

Epicurus uoluptarius.

Hinc Philoxenus ſummum bonum collocans in uoluptate guſtatus. γεραρου λαρι γ γα ευχε το εχειρ. ideſt optabat ſibi dari gruis collum ut uidelicet diutius illa uoluptate bibendi edendiq́ʒ frueretur.

Vẽter deus uoluptariorũ.

Dictum Philoxeni.

Hinc Sardanapalus Aſſyriorũ rex gulæ et uentri deditiſſimus: natuſq́ʒ helluationi: ſcripſit in epitaphio: ſe illa tãtũ habere quæ ediſſet: et quæ ꝑ libidinẽ expletã ꝑcepiſſet. Verba eius hec ſunt ĩſcripta monumento. Ede. Bibe. Lude. et cum te mor

Epitaphium Sardanapali

talem noris preſentibus exple
Delitiis animum. poſt mortem nulla uoluptas.
Namq; ego ſum puluis: qui nuper tāta tenebam.
Hæc habeo quæ edi. quæq; exaturata libido
Hauſit: at illa manent multa et p̄clara relicta.
Hoc ſapiens uitæ mortalibus eſt documentum.

Xerxes.

Hinc Xerxes ille maximus perſarum rex reper tori nouæ uoluptatis conſtituit præmium.

Officiū a uoluptati bus. Biberius mero.

Claudius tiberius nero tertius Cæſarum nouū inſtituit officium: quod a uoluptatibus dicebat̃: qui propter nimiam uini auiditatem pro tiberio biberius. pro claudio caldius. p̄ nerone mero uo citabatur: qui noctem continuumq; biduum epu lando bibendoq; conſumpſit.

Quid memorem ingluuiem uitellianā: Helio gabali et Galeni imperatorum multorūq; aliorū aſotiam et luxum: qui omnes mancipati fuerunt abdomini. ut pote helluones et gulones maximi:

Aſoti qui

quales greco uocabulo aſoti nuncupantur: de q bus. M. tullius libro ſecūdo de finibus: nolim mi hi fingere aſotos: qui in menſam uomant. Idem ait aſotos eſſe de patella.

Quid multa? inuentæ ſunt ciuitates et populi uniuerſi: qui uoluptatē hanc ueluti ſummum bo num amplexarentur: quales fuere Mileſii. Sibari

tæ. et Tarentini.

Olim Mileſii luxu diffluentes eiecerunt e ciuitate Hermodorũ uirum clariſſimũ: quia frugalitatis et modeſtiæ erat amator. Dixerũt enim nemo apud nos frugi ſit: nemo unus excellat: Apud grecos et maxime apud Ariſtophanem in pluto uulgatum eſt ꝓuerbiũ de mileſiis. ποτε ησαν αλκιμοι μιλησιοι. olim fortes fuere mileſii: tanq̃ luxuria et neqtia oẽ robur uirilitatis ꝑdidiſſent.

Nemo apud Mileſios frugi

Sibaritæ uero in italia: quibus ut indicat Quintilianus in tertio, odio erat frugalitas: adeo delitiis et luxuria intemperantes diffluebant: uoluptatem ueluti deam amplexantes: ut intra dies ſeptuaginta a Crotoniatis deleti ſint. Refert Helius lãpridius Sibaritas eo anno quo perierunt reperiſſe obſonium ganeatũ ex oleo et garo: quem Sibariticum miſſum appellant: quo cũprimis delectatus eſt Heliogabalus.

Sibaritis frugalitas odioſa

Sibariticus miſſus.

Tarentini: ut nomen ipſum indicat: molles delicatiq; ſupra cunctos mortales fuerunt: Namq; tarentum ſabinorum lingua molle ſignificat: ut docet Macrobius in tertio ſaturnalium. unde Tarẽtinos dici putat. M. uarro: quã in ſentẽtiã ire uideri poteſt Oratius cũ ait: Et molle tarentum.

Tarentũ molle ſignificat.

Non me preterit Etymon nominis tarentinorũ a liunde deduci apud ſcriptores idoneos: Apud ta/ rentinos aũt delitiæ et uoluptates illicibiles in tan tũ inualuerũt propter fortunas nimiũ ſecundas: ut plures ludos feſtaſq; celebritates: q̃ reliquos an ni dies agerent ut auctor eſt Strabo. Preterea ſi / cuti tradit Plutarchus. Balneis. conuiuiis. gymna ſiis tarentini indulgebant: Potum et laſciuias et id genus genialia ímodice percolẽtes: ex quo flu/ xit illud ſatyrici poetæ.

Atq; coronatũ et petulãs madidũq; tarẽtũ.

Voluptaſ in Solio ut regina

Poſſem infinita prope cõgerere de uita uolup taria hoĩbuſq; uoluptariis: qui hoc fine uolupta/ tem metiuntur: ſed occurrendũ eſt aurium fatie / tati. uerum quod citra faſtidiũ ſit: Solent philoſo phi: qui uoluptatẽ per ſe ipſam tãq̃ ſummũ bo / num putant appetendam: uerbis pingere tabulã quãdã: In qua uoluptas in ſella regali: quaſi quæ/ dã regina conſideat: eiq; uirtutes ueluti famulæ ſubiiciãtur obſeruãtes eius nutũ: ut faciant quic quid illa imperauerit.

Multiiu / ge uolup tates.

Illud quoq; adde quod uoluptates multæ ſunt et multifariæ: aliæ honeſtæ: aliæ turpes. Alia ẽ uo luptas eq: alia canis: alia aſini: alia hominis. unde illđ heracliti οροuσ σuρμaτa aρελεσθaι μaλ

λορ ηχρῦσορ: ἥδιορ γαρχρῦσου τροφη ὀροισ idest aſinos magis ſtramina optare q̃ aurum. Dulcius eſt enim alimentum aſinis q̃ aurum.

Dictum Heracliti

Non eſt

Voluptatem non eſſe ſummū bonum.

Aliud in homine bonum q̃ in pecore

Sed profecto nō uidetur eſſe conueniens atq; decorum: ut ſummū in homine bonū idem ſit qđ eſt in pecore et in brutis animantibus. Ad maiora enim genuit nos natura: ut inquit orator arpinas: et ut auctor eſt Seneca ī queſtionibus Ob aliud profecro nati ſumus q̃ ut cibum potumq; percolemus: Ariſtoteles in. vii. Erhicorum hinc ꝓbat uoluptatem non eſſe ſummū bonum: quoniā inquit uoluptates impediunt prudentiam: et quāto maiores ſunt tāto magis obnubilāt: qđ ī aphrodiſiis ideſt in rebus uenereis patet: Nemo enim dū ueneri operatur perſpicere mente quicq̃ poteſt. Plato quoq; deus ille philoſophorū ex hoc oſtendit uoluptatem non eſſe ſummum bonorū: quoniam addito inquit alio bono fit expetibilior: q̃ ſi ſola ſit: Summum autem bonum nullo additamento cumulari poteſt: id enim eſt ſummum cui nihil adiici poteſt: quod abſolutū et ex omni parte conſumatum eſt.

Plato deus philoſophorū.

Preterea ſummum bonum nunquā in malum

uerti uidetur poſſe : atq̨ ſæpe ex uoluptatē mala proueniunt. et merores ſubſequuntur: ut enī gre-co uocabulo teſtatum eſt. ηδονη αδελφη εστιν η λυπη . hoc eſt uoluptati ſoror eſt triſticies : ex quo exiit illud plautinum in amphitrione. Ita dis placitum : uoluptati ut meror comes ſub-ſequatur.

Voluptati ſoror triſtitudo

Quædam ſunt uoluptates: quas ob turpidinē oc-cultamus: quod autem ſummum bonū eſt id oc-cultari non debet: et ſi ſolerter pēſitauerimus: nō poteſt uoluptas uentris et coitus eſſe ſumma feli citas: cum ſæpe cauſa ſit egritudinum: morbi. n. ut inquit diuus Hieronymus aduerſus Iouinianū ſaturitate nimia concitantur: et multi quod turpi ter ingeſſerūt turpius egerūt. Hippocrates quoq̨ maximus medicorum docet craſſa et obeſa corpo ra in paralyſim et peſſima morborum genera erū pere: niſi cita miſſione ſanguinis minuantur: un de et athletæ quorum uita et ars ſagina eſt: ut in-quit Galenus doctiſſimus Hippocratis interpres diu uiuere non poſſunt. nec diutina perfrui uali-tudine: quorum mentes adipibus inuolutæ nihil ſublime nihil tenue poſſunt cogitare: Nam ut ait Hieronymus: pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem.

Morbi ex ſaturitate hippocrates maximus medicorum. Galenus. Piguis uēter nō gignit ſenſum tenuem.

Anneus Seneca ſeueriſſimus uitiorum caſtiga tor perorans in uoluptatem gulonum ſic ſcripſit prope diuinitus. Inde inquit pallor eſt et neruorum uino madentium tremor. et miſerabilior ex cruditatibus q̃ ex fame macies. Inde incerti labentium pedes: et ſemper qualis in ipſa ebrietate titubatio: inde intra cutem humor admiſſus: diſtētus q; uenter: dum male aſſueſcit plus capere q̃ poterat. Inde ſuffuſio luridæ bilis et decolor uultus. tabeſq; in ſe putreſcentium. et retorti digiti articulis obrigeſcentibus: neruorum ſine ſenſu iacentium torpor: aut palpitatio corporũ ſine intermiſſione uibrantium. quid capitis uertigines dicã? q̃d oculorum auriumq; tormēta et cerebri eſtuantis uerminatõnes? et omnia per quæ exoneramur internis ulceribus affecta. Innumerabilia preterea febrium genera. aliarum impetu ſubeuntium. aliarum tenui peſte repentium. aliarum cum horrore et multa membrorum quaſſatione uenientiũ: Quid alios referam innumerabiles morbos ſupplicia luxuriæ? hæc doctiſſimi et perinde ſanctiſſimi uiri uerba: quem non ex helluonibus iſtis rubore ſuffundant: quem non reuocent a uoluptate peſtifera: quæ tot malorum mater eſt atq; fomentum.

Seneca in degulatores.

Mala ex igluuie.

Verminationes cerebri.

Critolaus peripateticus malũ eſſe uoluptatẽ ait et multa alia mala parere ex ſeſe / uidelicet: iniurias, deſidias, obliuiones, ignauias.

Antiſthenes.

Antiſthenes ſocraticus phũs dixit uoluptatẽ eſſe ſummũ malũ. Eius namq; hoc uerbũ eſt. μαρεῖην μᾶλλον ἢ ἡσθεῖην idest inſanirẽ potius q̃ oblectarer. In morſum uoluptuoſorum dixit Oratius.

Oratius. Silius.

Sperne uoluptates nocet empta dolore uoluptas. apud Silium in. xv. punicorum. Virtus uoluptatẽ inceſſit Conuitio hoc obiurgatorio et graui.

Quippe nec ira deũ tãtũ nec tela nec hoſtes:
Quãtum ſola noces animis illapſa uoluptas.
Ebrietas tibi fida comes: tibi luxus: et atris
Circum te ſemper uolitans infamia pennis.

Ariſtoteles ĩ tertio ethicorũ uoluptates guſtus et tactus ait eſſe belluinas.

Coitus leuis epilepſia.

Hippocrates prodidit τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν idest coitum eſſe leuem morbum comitialem.

Democritus uenerem damnauit: in qua homo exiliret ex homine.

Greci eos q duabus his pecuinis uoluptatibus ſeſe totos dediderũt appellãt uocabulis ꝓbroſis. ακολαστους και ακρατεις. latine

intemperantes et incõtinentes dicere poſſumus.

Socrates fons philoſophorũ dicebat multos homines ꝓpterea uelle uiuere: ut ederent et biberent ſe bibere atq; eſſe ut uiueret. Scitum Socratis.

In decretis Canonicis .D. ultima de conſecratione legimus quoſdã morbo articulari et podagræ humoribus laborãtes proſcriptione bonorũ ad ſimplicẽ mẽſam et pauperes cibos redactos cõualuiſſe. Habundantia.n.epularũ ut inquit ueriſſime Iohannes Chryſoſtomus morbũ facit et moleſtias ingerit.et egritudines generat: Et puteſcere facit corpus humanum. Io.Chryſoſtomus

An gloria ſit ſummum felicitatis. Gloria

Quanto honeſtior uideri debet ſententia illorum: qui ſummũ bonum felicitatẽq; ĩ honore et gloria collocauerunt: Videtur ferme hec fuiſſe ſumma boni in ſummis imperatoribus Romanorũ.Grecorũ.Barbarorũ: qui uoluptates oẽs contẽpſerũt: q dies nocteſq; in laboribus militaribus exanclauerũt: qui uigilarunt: ſudarunt: alſerunt ob hoc ſolũ: ut glorioſi uiuerẽt: glorioſiores morerentur: de quibus illud eſt poete ſatyrici.

Ad hec ſe romanus: graiuſq; et barbarus idup Iuuenalis
Erexit: cauſas diſcriminis atq; laboris (ator.
Inde habuit: tanto maior famæ ſitis ẽ q̃ uirtutis. Saluſtius

In romanorum laudẽ dixit Saluſtius: Laudis auidi pecuniæ liberales erant: gloriã ingentem: diuitias honeſtas uolebant.

Auguſtinus

Hanc gloriam ut inquit eleganter diuus Auguſtinus ardentiſſime dilexerunt: propter hanc uiuere uoluerunt: propter hanc et mori non dubitauerunt Ceteras cupiditates huius unius cupiditate preſſerunt.

Hec gloria ueluti finis felicitatis Fabios. Marcellos. Africanos: Ceſares incitauit inflamauit: extimulauit ad res magnas forti aĩo capeſſendas: de hac cecinit Valerius Flaccus.

Flaccus.

Tu ſola animos mentemꝗ peruris gloria.

Silius.

Hanc Silius italicus facem honeſtæ mentis appellat cum ait.

Oratius.

Abripuit traxitꝗ uirũ fax mẽtis hõeſte gloria.
De hac oratius: ſic meminit in ſermonibus.

Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minus ignotos generoſis.

Milciadis trophea calcar themiſtoclis

De themiſtocle atheniẽſi ſcribũt hiſtorici: qđ noctu ambulabat in publico: qđ ſomnũ oculis capere non poſſet: querẽtibuſꝗ huiuſce uigiliæ cauſam reſpondebat: milciadis tropheis et gloria ſe ex ſomno ſuſcitari.

Demoſthenes oratorũ apđ grecos clariſſimus

ualde letatus eſt glorliolæ ſuſurro: quādo anus at/tica aquā ferēs ita alteri inſuſurrauit: Hic eſt ille Demoſthenes. grece dulcius effertur ουτόσ εστι Δημοσθενησ. Nec īmerito. mortales enim ad laudem et gloriam geniti ſunt. Et ut īquit ueriſſime Silius.

Hic ē Demoſthenes.

Ad laudes genitum capiat ſi munera diuum:
Felix ad laudes hominum genus.

M. Tullius ait prīcipes gloria ēē alēdos/ tanq̄ id ſit pabulū ſuauiſſimū: Et ut idē alio loco inqt trahimur oēs laudis ſtudio: Et optimus qſq; maxīe gloria ducit. Nullā pfecto uirtus aliā mercedē laborū piculorūq; deſiderat pt hāc laudis et gloriæ

Trahimur oēs gloria.

Alexandri: qui ex rebus geſtis nomen magni ſibi inuenit: pectus inſatiabile laudis fuit: q pluſq̄ par ſit ſititor gloriæ Anaxagora referente innumerabiles eſſe mundos ex auctoritate democriti preceptoris. Heu me miſerū inquit: qui ne uno quidem mundo ſum potitus. hinc exiit illud.

Sititor gloriæ Alex.

Vnus pelleo iuueni non ſufficit orbis.

Hinc controuerſia illa eſt apud Senecam famigerata. Alexander orbi terrarum magnus eſt. orbis Alexandro anguſtus eſt: Idem cum in ſigeo ad Achillis tumulum aſtitiſſet O fortunate inquit adoleſcens: Qui tuæ uirtutis preco//

Orbis alexādro anguſtus eſt

nem Homerũ inueneras:quod apud Silium uerſi ſibus modulatis ſic expreſſum eſt.

Felix eacida:Cui tali contigit ore
Gentibus oſtendi. Creuit tua carmine uirtus.

Ceſar cum apud Herculis templum in Hiſpania res geſtas ab Alexandro ut inquit Plutarchus contẽplaret̃ ĩ pictura:ingemuit illachrymauitq;: ueluti ignauiã ſuam perteſus:quod nihil tum memorabile a ſe actũ eſſet in ea etate: qua iam Alexander orbem terrarum ſubegiſſet.

Lachrymæ Ceſaris.

Hannibal penorum ille inclytiſſimus Imperator:apud Silium alloquens milites in pugna cannenſi mercedẽ laborum ſuorum ſolã gloriam ẽẽ uult. Sic enim inquit

Hãnibal

Mihi magna ſatis ſat uera ſuperq;
Bellandi merces ſit gloria.cetera uobis
Vincantur

Bellandi merces gloria.

Quid multa? non ſolum magni in re militari duces:et egregii in adminiſtratione rei pu. Ciues gloriã inhiant Et amplexantur:ſed etiã ſcriptores ferme oẽs hanc gloriã ueluti premiũ uberrimum ſuarum lucubrationũ ſpectare uidentur: illi quoq; philoſophi qui libros ſcripſerunt de gloria contẽnenda ſua nomina in titulo inſcripſerũt Et in liminari pagina lectitari uoluerunt. quid

nonne et opifices ipſi gloria ducti nobilitari uo
lunt? Namq; Phidias ille inter ſtatuarios artifex
nunquã ſatis pro meritis laudatus: cum feciſſet ſi
mulachrum mineruæ icomparabile: nec ei liceret
inſcribere ut moris eſt nomen ſuum: incluſit í cli
peo ſuam ipſius effigiem: qua conuulſa tota ope
ris colligatio et ſtructura ſoluebatur.

Vafricia phidiæ.

Sauros quoq; et Batrachus ſua impenſa cõſtru
xiſſe produntur templa octauiæ porticibus inclu
ſa / inſcriptionem ſperãtes: qua negata hoc tamẽ
alio modo uſurparunt. In columnarum enim epi
ſtiliis inſculpſerunt ranam atq; lacertam: tanquã
nominum eorum argumenta. Sauros enim grece
lacerta et batrachos rana ſignificatur.

Libet et mihi ut de me non nihil tranſeunter
attingam uſurpare illud Oratianum.

Gaudeo: qđ ſpectant oculi me mille loquentẽ.

Hoc unum etiam adiiciam qđ tanta gloriæ cupi
ditas eſt inſita mentibus mortalium: ut quidã ſce
leribus innoteſcere uoluerint: quia uirtutibus ne
quibant. inter quos haud dubie numeratur He
roſtratus: de quo Gellius. Valerius. Solinus in po
lyhiſtore / et ceteri omnes non pauca perſcribũt.
hic enim Dianæ epheſiæ templum incendit: qđ
opus pulchritudine et magnificentia inter ſeptẽ

Exemplũ heroſtrati

ſpectacula mundi meruit annumerari: ut uideli/cet conſumpto opere pulcherrimo nomen ſuum per totum orbem diffunderetur.

Epheſii publico decreto ſanxerũt ut hic eſſet illaudatus inominatuſq;: ſed fruſtra. i hodiernum. n. noíatur. i hodiernum eſt famigeratus: quod ſolũ cupiebat. Et quod Liuius dixit de Mãlio capitolino ꝙ famæ magnæ malebat eſſe q̃ bonæ: hoc idẽ de Heroſtrato dicendum: qui hoc ſolum curauit ẽt nephãda patrãdo / ne uita ſui obliuiſceretur.

famæ magnæ magis q̃ bonæ.

Gloriam non uideri finem felicitatis.

Verũ hæc gloria nõ uidetur ẽẽ finis ille felicitatis: quem querimus: cum ſit res caduca: et intra breue ſeculum flacceſcat: cũ aliunde pendeat: qđ de ſummo bono credi nephas eſt: magis enim in laudantibus q̃ in laudato conſiſtit gloria: quæ nihil aliud eſt: q̃ opinatio de aliena uirtute bene ſẽtientium. huc adde quod philoſophi et cũprimis diuus Auguſtinus amorem laudis et gloriæ feruẽtiſſimum uitium ẽẽ dixerũt. híc illud Oratianũ.

Gloria. quid

Laudis amore tumes. Híc illa pſiana mordacitas

Perſeus.

Egregiũ cũ me uicinia dicat nõ credã: et illud.

Sed recti finemq; extremumq; eſſe recuſo

Euge tuum et belle.

Exclamat tragicus poeta O doxa doxa, o gloria

gloria:quid aliud es q̃ auriũ ĩflatio magna.

Democritus abderites philoſophus lætatus ẽ: ꝙ athenis multos annos uixerit ignotus illi urbi: ueni inquit athenas et nemo me nouit.

Gloria inflatio aurium.

Democritus.

Nemo me nouit

Anneus Seneca decẽter ait:qui uixit notus omnibus ignotus moritur ſibi. Et ab Oratio luculenter dictum eſt.

Nec uixit male:q natus morienſqꝫ fefellit.

Potentia

An in potentia ſit collocata felicitas.

Quidam ſummũ bonum in ſumma potentia conſtituũt:hi uel regnare ipſi uolunt/ uel adherere regnantibus iudicãt eſſe feliciſſimum pulcherrimũqꝫ. Et profecto regnum res eſt ut ait Liuius ĩter deos homineſqꝫ pulcherrima. Reges ſunt dii terreni:quod etiam hiſtorico exemplo cõprobatᷣ. Namqꝫ Anatharicus gothorum rex conſtantinopolim ad Theodoſium imperatorem poſt ictum fedus inuiſendi cauſa uenit: a quo comiter et hoſpitaliter acceptus eſt:et cum urbem introiiſſet: cumqꝫ edificia ciuitatis pulcherrimæ atqꝫ frequẽtiam populi contemplaretur: Cumqꝫ deinceps imperatoris regiam ingreſſus obſequia officiaqꝫ diuerſa conſpiceret. ſine dubio inquit Deus terrenus eſt imperator.

Reges dii terreni.

Dictum Anatarici

In libro Eſdre ſcriptum legimus. ſi dixerit Rex exterminate Exterminant. plantate plantant: cũ / cta obediunt regiæ maieſtati: Dicere ſolebat Iuli us Cæſar: Si uiolandum eſt ius: regni cauſa uiolã / dum eſt: Idem cum ĩ alpibus oppidulum oppido puſillum preteriret: amicis quærentibus an etiam illic ſeditiones aliquæ de principatu forent: μαλ λον αν εφη εβουλομην προτοσ ενταυθα ει ναι η δευτεροσ εν ρωμη. mallem inquit hic eſſe primus: q̃ Romæ ſecundus. Hinc illud Papi nii ſtatii. Sed ſummo dulcius unũ ſtare loco.

Malo hic ẽẽ primuſ q̃ Romæ ſecundus

Non est

Polynices quoq; apud Senecam ait: pro regno uelim. patriam. penates. cõiugem flammis dare.

Potentiam non eſſe ſummum bonum.

Ceterum multa ſunt: quæ documento ſunt ſo lidam felicitatem non eſſe in potentatu et regno collocatam: et illud imprimis: quod ſcribit Dion pruſenſis. Regnum eſſe rem arduam laborioſã plenam curarum: plenam negociorum: quæ inco moda principes ipſos ſæpe perturbant.

Regnum res onero ſa.

Preterea uerſus eſt antiquus prouerbii uice inuul gatus uſurpatusq;.

Neceſſe eſt multos timeat: quem multi timent.

Recepto autem ſemel hoc metu non poteſt ẽẽ firma ac inconcuſſa felicitas: Semper autem ut in

quiunt philoſophi aliquis terror īpendet: ex quo colligitur beatitudinem hanc quam querimus: in regno reperiri non poſſe: ut pote refertiſſimo terrorum atq; formidinum: A Seneca non minus uere q̃ uenuſte ſcriptum eſt.

Terror ī pendet.

Simul iſta poſuit Conditor mundi deus. odiū atq; regnum.

His aſtipulatur ſcitum illud regis illius: quem ferunt traditum ſibi diadema. prius q̃ capiti id ī poneret retentum diu Conſideraſſe ac dixiſſe. O nobilem magis q̃ felicem pannum: quem ſi quis penitus cognoſcat: q̃ multis ſolicitudinibus. et periculis. et miſeriis refertus ſit: ne humi quidē iacentem tollere uellet.

Nobilem magis q̃ felicē pannum.

Notiſſimum memoratiſſimumq; ē exēplū Damoclis atq; Dionyſii: Nam cum Damocles cōmemoraret in ſermone copias. et opes. ac maieſtatē Dionyſii ſyracuſani: Negaretq; unq̃ beatiorē extitiſſe: uis ne inquit Dionyſius o Damocle quoniam te hæc mea uita delectat ipſe eandem deguſtare. et fortunam experiri meam? cum ſe ille cupere dixiſſet, collocari iuſſit hominem in aureo lecto. ſtrato pulcherrimo. textili ſtragulo. abacos cō plurimos ſtrauit argēteis aureiſq; celatis uaſis. tū ad menſam eximia forma pueros iuſſit conſiſte-

Exemplū damoclis et dionyſii.

tunc Cyneas : quid uetat o rex inquit quominus nunc iſta letitia et feſtiuitate et ocio perfruamur. Suppetit quippe nobis ſine labore facultas iſtarũ rerum omnium: ad quas per ſanguinem et pericula et erumnas peruenturi ſumus: Veriſſima erant quæ dicebantur a Cynea: ſed pyrrhum nequaꝗ̃ ab incepto retraxerunt: iam iam regno italico inhiantem et ſpes immodicas anhelantem.

Non pauci extiterunt: qui ocium et uitæ ruſticæ ſimplicitatem fortunatam eſſe cenſuerunt: In eaq; ueram felicitatem collocauerunt: haud dubie uitam ruſticam urbanæ anteponentes. hic ait Maro. O fortunatos nimiũ ſua ſi bona norit agricolas. Et Oratius Rure uiuentẽ beatum eſſe autumat: q alio quoq; loco ſic cecinit.

Lauſ uitæ ruſticæ

Beatus ille qui procul negociis
Vt priſca gens mortalium:
Paterna rura bobus exercet ſuis
Solutus omni fenore.

Delphicum oraculum Aglaum dixit eſſe feliciſſimum : qui in anguſtiſſimo archadiæ angulo paruum ſed annuis uictibus large ſufficiens predium colebat: nunꝗ̃ ex eo egreſſus et ita minima cupidine minimum in uita mali expertus, et profecto ut ait idem Oratius.

Aglaus nunquã egreſſus agellum.

Viuere naturæ ſi conuenienter oportet.
Vidiſti ne locum potiorem rure beato?
Natura enim ut inquit .M.uarro dedit agros:
ars humana edificauit urbes.

Ruſticatio autem ab exiguis profecta primordiis ad ſummum columen peruenit: Hinc apud antiquos grecos illuſtriſſimus quiſq; paſtor erat: ex quo alios greco uocabulo: polyarnas: alios polymelas: alios polybutas uocitarunt: a multitudine uidelicet agnorum: ouium: ac bouum.

polyarneſ polymeles. polybutæ

Romani cum uirum bonum laudabant eũ bonũ agricolã bonũq; colonũ appellitabant. ampliſſime enĩ laudari exiſtimabatũ: qui ita laudabatur.

In tãto denique honore apud priſcos fuit agricolatio ut imperatores romanos nõ puduerit manibus triumphalibus agros colere: ſemina tractare: arbuſta diſponere. Preterea nobiliſſimarum familiarum non aliunde cognomenta ſunt: quã a rebus ruſticanis: Nam Fabii. Lẽtuli. Cicerones. A leguminibus: quæ quiſq; optime ſerebat cognominati ſunt. Piſones a piſendo dicti. Multa quoq; nomina habemus ueterum romanorum: partim a maiore partim a minore pecore deducta: Hinc enim iunios bubulcos: ſtatilios tauros:

Triũphales aratores.

Pomponios uitulos cognominarūt: Hinc portii Catones: et Annii capræ nominitantur: Quin ēt italiam nuncupationem traxiſſe a uitulis: quos greci antiqui italos uocabant nemo non nouit: Hinc locupletes appellati loci hoc eſt agri pleni: et ipſa pecunia: ip̄umq; peculium a pecore nomē ſortiuntur: Infinita prope dici poſſent de uitæ ruſticæ bonis ac felicitate: ſed me ipſum cohibeo: cū in libro orationum noſtrarum extet oratio continens laudationem ruſticationis uberrimam. Illd' diſſimulāter preterire non poſſum: quod Dioclicianus imperator imperio depoſito contulit ſe in ocium rei ruſticæ quietiſſimum: illicq; beatiſſime cōſenuit: et Attalus rex omiſſa regni adminiſtratione hortos fodere cepit et uillicari. De agricultura non minus honorata q̄ frugifera Reges duceſq; ampliſſimi ſcriptitauerunt.

Italia a uitulis.

Pecunia a pecore.

Dioclitianus depoſuit imperium.

Scriptores rei ruſticæ.

Siquidem Hiero. Athalus. et Archelaus reges: Xenophon et Mago duces uolumina de re ruſtica condiderunt: Preterea inumeri tam greci q̄ latini cōditores negocium iſtud ſtilo illuſtrauerūt. Sed eorum qui extant Marcus portius cato omnium bonarum artium magiſter optimus ac ſine emulo agricola librum compoſuit precepta colendi agrum continentem: poſt Catonem Terētius

Portius cato.

Varro: qui a terẽtiano uir doctiſſimus undecũq; dictus eſt: annum iam uitæ octogeſimum pri/mum agens rem ruſticam expoliuit. Plinius noſter: quo nil doctius. compoſita breuitate uenuſtauit: Palladius decentiſſimo ordine diſtinxit. Columella autem tanquã ruſticationis parẽs totum diſciplinæ ruſticæ corpus luculentis uolumi/nibus complexus eſt: Virgilius uero carmine Ge/orgico rem ruſticam potentem fecit: reddiditq; il/luſtriorem. Et nos hoc anno duos hos inclytiſſi/mos rerum ruſticarum ſcriptores publico audito/rio profitebimur: id maxime curantes ut non mi/nus frugifera ſit: q̃ uoluptifica noſtra profeſſio: Sed iam reliqua propoſiti peragamus.

Terẽtius uarro. Plinius. Palladius Columel/la. Virgilius

An diuitiæ ſint finis bonorum.

Diuitie

Quidam immo pene omnes autumant ſum/mum bonum eſſe diuitias. et ſolum diuitem eſſe beatum. ſimul concinentes illud oratianum.

An diues beatus.

O ciues ciues querenda pecunia primum.
Virtus poſt nummos. Nec minus illud ex ſermonibus.
Omnis enim res. uirtus. fama. decus diuina hu/manaq; pulchris.

Diuitiis parent: quas qui conſtruxerit ille
Clarus erit. fortis. iuſtus. ſapiens. etiã rex. et qc-
quid uolet. Oratianæ ſententiæ aſtipula-
tur Petronius arbiter cum ait.

Petronius arbiter

Quiſquis habet nummos ſecura nauiget aura:
Fortunãq; ſuo tẽpet arbitrio. Et mox paulo
Multa loquor quid uis nũmis preſentibus opta.
Eueniet: clauſum poſſidet arca iouem.

Hinc iuriſconſultus ti. de uerborum ſignificatõe
refert bona dici diuitias ab eo ꝙ beent: ideſt bea
tos efficiant. ait. M. tullius diuitias eſſe effectrices
rerum magnarum et cũprimis uoluptatum: pecu
niæ nerui ſunt bellorũ: aurum perſuaſio eſt regũ.
Huic metallo ut inquit ueriſſime Apuleius Diffi
cultates omnes ſunt peruiæ: et auro adamantinæ
fores perfringũtur. Dictitare ſolebat Verres nihil
eſſe tã ſanctũ quod nõ uiolari: nihil tam muni-
tũ: quod nõ expugnari pecunia poſſit. Aurũ ut
inquit Oratius: Per medios ire ſatelites. Et per-
rumpere amat
Saxa potentius ictu fulmineo.

Bona ꝙ beent.

Pecuniæ nerui rerum.

Dictum uerris.

Philippus macedonum rex omnia caſtella ex-
pugnari poſſe dicebat: in quæ modo aſellus onu
ſtus auro poſſet aſcendere: Ideo imperatores
boni quod tormentis et machinis expu-

Scitũ Philippi.

gnare non poſſunt: uincant auro. ſicut philippus
urbium portas diffindebat.

Cum in preſentia mauors fulminet et telum ſu
um concutiat / nō nihil uelut in tranſcurſu de re
bellica interſeramus.

Mauors fulminat

Plurimum in bello pollere creduntur militum
copia et uirtus. Ingenia imperatorum. fortuna ꝑ
omnia humana maxime in res bellicas potēs. qui
uero pecunias bellorum neruos eſſe dixerunt ora
culo certiora dixiſſe uidentur: Archidamus lacon
ſociis percunctantibus: q̃tum ſatis foret pecunia /
rum ad belli adminiſtrationem reſpōdit. οπολε
μοσ ου τεταγμενα ζητει hoc eſt bellum ordi
nata non querit. Exiſtimat. M. tullius in ſummo
imperatore quatuor has res ineſſe oportere. Sciē /
tiam rei militaris: uirtutem: auctoritatem: felici /
tatem: Non pauci addunt quintam ueluti poten
tiſſimam auri copiam affluentiorem: ſine quo re
liqua manca et mutila eſſe exiſtimātur: ſine quo
preclara non facile geri poſſunt: Namq; officiū
boni imperatoris eſt ut quod uiribus efficere nō
poteſt id auro efficiat: interdum aſtu calliditateq;
conficiat: imiteturq; Lyſandrū qui cenſebat uul
pis pellem aſſuendam eſſe quo leonis nō aſſeque
retur: qui dicebat pueros talis eſſe decipiendos:

Quæ in bello pol leant.

Lyſander

Vulpina pellis aſſu ēda leoninæ.

uiros autē iure iurando. Sed in arcanis ſit et ἀπό ῥητοῖσ quod facturus eſt imperator: Vnde preceptum militare traditur a Vegetio. Quid fieri debet tractato cum multis: quid uero facturus ſis cum pauciſſimis. uel potius ipſe tecum. hinc laudatus ille Metellus: qui interroganti: quid facturus foret reſpondit, ſi ueſtem hanc mei cōſilii cōſciam eſſe crederē: eam flammis deurerē: hic iter ſigna romana erat minotaurus: ut quēadmodum ille ī intimo labyrintho abditus erat: ita ducis cōſcilium ſemper deberet eſſe ſecretum. Dicere ſolebat Paulus Emilius bonum imperatorem nūquā ſignis collatis decertare oportere niſi ſumma neceſſitudo aut ſumma ei ocaſio data eſſet. Militaris ſine duce turba corpus eſſe creditur ſine ſpiritu: pluſq; pollet interdum bonus imperator q̄ numeroſus exercitus: Hinc cum Scipio Aemilianus nummantinos uertiſſet in fugam / illiq; grauiter indignarentur querentes: quid romanos fugiſſent: quos prius toties fugauiſſent: tunc nūmantinum quempiam dixiſſe ferunt. ὡσ τά πρόβατα ταυτα και νυν εστιν ο δε ποιμην αλλοσ. hoc eſt oues quidem et nunc eaſdē eſſe ſed paſtorem alium: Vereq; proditum eſt tā/

Minotaurus inter ſigna.

Exercitus ſine duce corpus ſine ſpiritu

Oues exdem. paſtor alius

ti eſſe exercitum quanti imperatorem: Ex quo il
lud Chabriæ dignum ſcitu dignumq; memoratu
eſt: qui dicere cõſueuit. οτι φοβεροτερον εστιν Dictum
ελαφων στρατοπεδον ηγουμενου λεοντος Chabriæ
η λεοντων ελαφου. ideſt formidabiliorem ſcitiſſimū
eſſe ceruorum exercitum duce leone: q̃ leonum
duce ceruo. Idem dicebat officium optimi impe
ratoris eſſe res hoſtium et conſilia optime noſſe.
Id autem fit commodiſſime per fidiſſimos explo
ratores: parantur autem tales liberalitate et pecu
nia: quæ uel una uirtus ſæpe uictoriam preſtat ex
hoſtibus: qua Cæſar dictator milites ſibi reddi
dit deuotos, fideles, obnoxios. In hec diuertiſ
ſe non fuerit alienum: propter gliſcentes in dies
bellorum rumuſculos: quibus italiam flagratu
ram ominantur.

Ergo igitur ut ad propoſitum reuertamur:
pecunia ingens generis humani bonum exiſtima
tur: ut inquit Euripides, pecunia ĩ honore. pau Euripideſ
pertas probro haberi cepit: ut Saluſtius Senecaq;
notificant: Cui diuitiæ ſupſunt huic nihil pror
ſus deeſſe creditur.
Et genus et formam regina pecunia donat.

Et bene nummatum decorat ſuadela uenuſq;
ut inquit Oratius. prouerbii quoq; uice illud in
uulgatũ: Vnde habeas querit nemo ſed oportet
habere.

Gratius aurum q̃ ſol.

In decretis canonicis Di. quadrageſima ſeptima
traditum eſt: qđ mens mortalium ſemper aurũ:
ſemper argentum uidet: gratius intuentur aurum
q̃ ſolẽ: omís noſtra oratio ad deum aurũ querit.

Huic ſententiæ ſubſcribit illud ſatyrici poetæ
memoratiſſimum.

Iuuenalis

Prima fere uota et cunctis notiſſima templis
Diuitiæ creſcant: ut opes: ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro.

Seneca libro uigeſimo ſecundo epiſtolarũ: Ad
mirationem inquit parentes auri argentiq; fece/
runt: totus populus in alia diſcors. in hoc conue/
nit. hoc ſuſpiciunt. hoc ſuis optant. hoc dis uelut
maximum rerum humanarum conſecrant: De/
niq; quod optimum uideri uolũt ſeculum id au
reum appellant: Sine me inquit alius uocari peſſi
mum: ſimul ut diues uocer: An bonus nemo: an
diues omnes querimus/ non quare et unde: quod
habeas tantum rogant: ubiq; tanti quiſq; quãtũ
habuit fuit.

Seculum aureum.

Peſſimus dũ diues.

Conſimile eſt illud Apuleii ex apologia: tãti re

uera eſtis quantum habetis.

Caligula Romanus imperator exiſtimans aurū eſſe ſummum beatitudinis ſuper innumeros aureorum aceruos nudis pedibus ſpatiatus et toto corpore aliquādiu uolutatus eſt.

Grecus ille Alcmeon: de quo ſcribit Herodotus: olim pregrandem tunicam indutus: et calceoſ latiſſimos calceatus: perexit ad theſauros Creſi: Creſo permittente, ibiq́ꝫ in aceruos aureorum ꝓcumbens primum referſit calceos auro: dein omnes ſinus ueſtimenti: quin etiā Ramenta auri crinibus implicuit: os quoq́ꝫ et manus auro compleuit: exiuitq́ꝫ auro ſuffarcinatus non homini ſimilis ſed monſtro: cuius os erat turgidum: et cūcta membra auro onuſta.

Interogatus Bias prienenſis quidnam faciens homo delectaretur. Lucrans inquit.

Pithius quoq́ꝫ bithinicus: qui Xerxis temporibꝰ claruit auri cupidine incenſus: tāq̄ id ſummū bonum foret: omnes ciues in metallis auri fodiendis occupatos habebat. Idq́ꝫ unum auri congerendi ſtudium tātopere colebat: ut multi ob laboris magnitudinē interirent. Vnde mulieres agminatim ad Pithei uxorem uenerunt orantes: ut huic malo mederetur: quæ illas bono animo eſſe iuſſit:

Caligula

Alcmeon onuſtus auro.

Reſpōſū Biantis

Hiſtoria Pithii relmotior.

Solertia feminæ.

Dein adhibitis artificibus panes et edulia omne genus ex auro confici precepit: quibus diligenter ſtudioſeq; confectis pitheo parari cenam poſtulã ti auream mẽſam uxor apponi iuſſit: cuius aſpec tu delectatus eſt pitheus ut pote mira arte ſingu la elaborata conſpiciens: inde aſpectu iam habun de ſatiatus cibum afferi precipiebat. uerum uxor cuncta quæ poſtulaſſet ex auro cõcinata iubebat apponi: cũq; ille iracundia percitus eſurire ſe uo ciferaretur: neq; aurum ſe id temporis amplius ex poſcere: Tum uero mulier cordata et prudentia pollens: nullius inquit rei o coniunx preter hanc unam habendæ facultatem prebes: omnis omniũ uirorũ cura tuo iuſſu in parando auro uerſatur: iam nemo agros colit. iam omnis ferẽdi plantãdi arbores: et totius ruſticatõnis diligẽtia intercidit: dum in auro fodiendo tuo iuſſu omnes ſunt oc cupati, hac uxoris caſtigatione tam ſancta: tã ue ra: non mediocriter cõmotus pitheus eſt. Fodiẽdi tamen auri negocium nequaq̃ penitus omiſit: tã quã in auro ſumma beatitas eſſet collocata: Hic ẽ ille pitheus: qui platanũ aureã Vitemq; nobilem illam Dario regi donauit: qui Xerxis copias innu merabiles excepit epulo: ſtipendium quoq; quin que menſium frumentumq; pro alendo exercitu

Obſonia ex auro.

Platanus aurea.

pollicitus.

Diues ille apud Oratium ſic infit

Populus me exibilat:at mihi plaudo ipſe domi:
Simul ac nummos contemplor in arca.

Penetramus inquit non minus uere q̃ elegãter plinius. In terræ uiſcera auri argẽtiq; uenas et æriſ ac plumbi metalla fodientes:gemmas etiã et quoſdam paruulos querimus lapides ſcrobibus in profundum actis:uiſcera eius extrahimus: ut digito geſtetur gemma / quam petimus:quot manus atteruntur ut unus niteat articulus:Si ulli eſſent inferi iam profecto illos auaritiæ:atq; luxuriæ cuniculi refodiſſent.

Verba plinii bracteata.

Diuitias non eſſe finem felicitatis.

Verum enimuero ut tradit Ariſtoteles Ipſæ diuitiæ nequaq̃ ſunt ipſum ſummum bonum: Sũt quidem utiles:expetuntur quidem propter felicitatem: ſed non ſunt ipſa felicitas:quæ propter ſe ipſam expetitur. Quod bonum eſt ex malo non fit:diuitiæ autem fiunt ex malo et iniquitate: ergo non bonum:ex quo illud Hieronymi: Diues aut iniquus aut iniqui heres: Et illud euangelicum. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis: hoc eſt ex diuitiis: quæ ex

Mãmona iniqtatis.

iniquitate proueniũt: Preterea nihil philoſophis et potiſſimum Senecæ bonum uidetur quo quis et male uti poteſt; Videmus autem diuitiis q̃ multi male utantur. quin etiam quod bonum eſt nocere non poteſt nec debet: Atqui uidemus diuitias q̃ plurimis fuiſſe exitio et nocuiſſe: unde colligimus diuitias pro ſummo bono habẽdas nõ ẽẽ: cum ſæpe uertantur in malum: dentq; peſſum ipſum poſſeſſorem: hinc illud ſatyricum.

Diuitiæ cauſa exitii.

Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat et cũcta exuperans patrimonia cenſus.

Longum facerẽ ſi uellẽ in p̃ſentia p̃cẽſere quot uiros diuitiæ ĩmodicæ in exitium precipitauerint: obuia omnibus ſunt exempla id genus.

Hesiodus Dimidiũ plus toto

Quicq̃d aptã moderationẽ ſup̃graditur ut ſcribit Apuleius ĩ magia. oneri potius q̃ uſui exuberat. ex quo eſt illud heſiodi. οσω πλεον ημισυ παντοσ. ideſt quanto plus eſt dimidium toto. Plato in. v. de re puplica: et libro tertio de legibꝫ interpretatur dimidium eſſe plus toto: quia mediocritas eſt utilior ſalubriorq; ip̃o immodico et toto: quod ſæpe noxium eſt atq; peſtiferum.

Quod in diuitiis non ſit ſumma felicitas: documento maximo euidẽtiſſimoq; ſunt homines ditiſſimi: quoſ meſtos: anxios: ſollicitos idẽtidem cõ

ſpicimus:quorum felicitas bracteata. perſonata. ſupparata eleganter a Seneca appellatur:quaſi uelamento quodam adũbrata. ut foris et frõte beati uideantur.intus uero et in ſeceſſu animi infelices ac miſeri.

Felicitas pſonata.

Multi quos uulgus ob diuitias felices putat ſæpe dolent ſæpe ſuſpirant.interrogatus Anaxagoras quiſnã eſſet felix:Nemo inquit ex his quos tu felices exiſtimas.

Dictum Anaxagoræ.

Socrates apud Platonẽ ĩterrogatus a Polo felixne ei uideret̃ archelaus macedoniæ rex.neſcio eqdẽ.nũq̃.n apud ip̃m fui.Idẽ negauit magnũ pſarũ regẽ ſibi felicẽ uideri:qa inquit ignoro quo pacto ad eruditõnẽ iuſtitiãq; ſe habeat.Virtute enĩ non diuitiis felicitatem metiebatur.

An pſarũ rex beatus.

Ait plautinus ſenex.odi ego aurũ:multa multis ſæpe ſuaſit pperã:Vtinã inquit plinius noſter poſſet e uita in totũ abdicari aurũ.ſacra fameſ.ut celeberrimi auctores dixere.pſciſſum cõuitiis ab optimis qbuſq;.et ad pniciem uitæ repertum.

Plautus. Odi aurũ

Apuleius aurũ appellat metallum execrandũ. Hinc haud ĩmerito Crates thebanus ut ab hiſtoricis pditũ ẽ.et in decretis canonicis repetitũ.magnum põdus auri abiecit neq; putauit ſe poſſe et uirtutes et diuicias ſimul poſſidere.

Crates abiecit aurũ

Hinc Zeno audito rerum ſuarum naufragio: Iubet īquit fortuna me expeditius philoſophari.

Democritus.

Democritus quoq; quo magis uacuo aīo ſtudiis litterarū oparet: patrimoniū ſuū priæ donauit.

Et Anaxagoras poſſeſſiones īcultas reliqt pluris faciens doctrinā q̃ diuitias: cuius eſt illud ſcitum: Nō eſſem inquit ego ſaluus niſi iſtæ poſſeſſiones periſſent.

Nulli ſatis.

Huc adde: q nulli mortalium unq̃ tantum eſt q̃tum cupit: fortuna enim ut inquit epigrammatarius poeta: multis nimium dat: ſatis nulli: quanto diuitior quiſq; eſt tanto cupidior: qui autē cupit beatus eſſe nullo modo poteſt: Talis magnas inter opes inops eſt: et congeſto pauper in auro: ut clariſſimi auctores prodiderunt. Et ut ait Claudianus. Semper inops quicunq; cupit.

Et medius fidius ad uiuendum uelut ad natandum is melior: qui onere liberior.

Inops quicūq; cupit.

Maiore inquit Seneca tormento pecunia poſſidetur: q̃ queritur. Preterea non ualent diuitiæ liberare a morbis: quibus īplicati mortales pro ualitudine impenderent perſicas gazas: homo autē egrotus: quāuis opulentiſſimus potentiſſimusq; beatus eſſe non poteſt, cum opus ſit proſperitate ad bene beateq; fruendum comportatis diuitiis.

Ex quibus omnibus euidenter colligimus diuiti
as non efficere ipſam felicitatem quã querimus:
quæq; finis eſt rerum omnium expetendarum.

An uirtus ſit effetrix uitæ beatæ.

Seueriſſimi ſanctiſſimiq; philoſophorum ſum
mum bonum in honeſto hoc eſt ĩ ipſa uirtute po
ſuerunt exiſtimantes ſolum ſapiẽtem eſſe omnia:
hinc exiit illud oratianum.

Sapientẽ eſſe omĩa

Ad ſummam ſapiens uno minor eſt ioue /
Diues.liber.honoratus.pulcher.rex deniq; regũ.

Et profecto uirtus ſicut auctor ẽ Seneca ĩ libro ad
galionem de uita beata:altum quiddam eſt excel
ſum. et regale inuictum infatigabile: Virtutẽ in
templo inuenies.in foro in curia pro muris ſtan /
tem.puluerulentam. coloratam, calloſas habẽtẽ
manus.Huic ſententiæ ſubſcribit Silius a quo uir
tus ita deſcribitur.

Virtus al tũ qddã.

Frons hirta nec unq̃ / cõpoſita mutata coma
Stans uultus et ore
Inceſſuq; uiro propior:letiq; pudoris.
Celſa humeros:niueæ fulgebat ſtamine pallæ.

Silius de uirtute.

Dixit Ouidius Inuia uirtuti nulla ẽ uia.

Oratius uirtutem ſic diffinit.

Virtus eſt uitium fugere et ſapientia prima ſtulti
tia caruiſſe.

Lucilius ſatyræ cõditor uirtutẽ his uerſibꝰ enarrat.

uirtus qd ſecũdũ lucilium.

Virtus ẽ homini ſcire id qđ quæq; habeat res.
Virtus ſcire hõi rectũ utile qd ſit honeſtum.
Quæ bona quæ mala: itẽ qd ĩutile turpe ĩhoneſtũ
Virtus querendæ rei finem ſcire modumq;.
Virtus diuitiis precium perſoluere poſſe.
Virtus id dare: quod re ipſa debetur honori.
Hoſtẽ ẽẽ atq; inimicũ hominũ morũq; malorũ:
Contra defenſorem hominũ morũq; bonorum:
Hos magnifacere: his bene uelle his uiuere amicũ
Cõmoda preterea patriæ ſibi prima putare:
Deinde parentum: tertia iã poſtremaq; noſtra.

Plautus.

Poeta comicus in ãphitrione ſic inquit.
Virtus omnibus rebus anteit ꝑfecto.
Libertas. ſalus. uita. res. parentes. patria et progna ti tutãtur ſeruantur. Virtus omnia in ſe ſe habet. omnia adſunt bona quem penes eſt uirtus.

Virtus recta ratio.

Seneca libro epiſtolarũ. viiii. ad Lucilium: Virtus inquit eſt recta ratio. Auguſtinus ait Virtutem artem eſſe bene uiuendi. Memoratiſſimus eſt oratianus ille uerſiculus.
Vilius argentũ eſt auro: uirtutibus aurum.
Et ille.

Oratius.

Virtus eſt medium uitiorũ et utrinq; reductum.
Autumat. M. Cicero in tuſculanis queſtioni

bus ad beate uiuendum ſatis poſſe uirtutem: cui aſtipulatur Silius illo uerſu.

Ipſa quidem uirtus ſibimet pulcherrima merces.

Non abre fuerit ſubtexere uerſus luculentos: quibus graphice decēterq; deſcribit uirtutē Claudianus cum ſic ait.

Virtus a Claudia / no celebrata.

Ipſa quidem uirtus precium ſibi:ſolaq; late
Fortunæ ſecura nitet:nec faſcibus ullis
Erigitur plauſu ue petit clareſcere uulgi.
Nil opis externæ cupiens:nihil indiga laudis.
Diuitiis animoſa ſuis:immotaq; cunctis
Caſibus ex alta mortalia deſpicit arce.

Ait Oratius.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus.

Certe Pithagoras. Empedocles. Democritus. Plato ad hanc uirtutem percipiendam nauigauere: hanc peregrinationibus ſuſceptis ueſtigauere: hanc cumprimis predicauere tanquam beatitudinis effectricem.

Contrariorum ut inquiunt philoſophi contraria ſunt conſequentia: Si uitia efficiunt uitā miſeram conſequēter uirtutes efficient beatam: ideoq; ſtoici dicunt ſapientem fore beatum etiam ſi obcecetur. obſurdeſcat. membris debilitetur. dolo

ribus crucietur.

Virtutem per ſe nō ſatis eſſe ad uitam beatā perficiendam.

Verum re diligenter perpenſa et pēſitata decernimus in uirtute eſſe quidē plurima ad faciendā felicitatem: ſed haud quaq̄ omnia: Nam felix ut inquit Ariſtoteles indiget preter uirtutem bonis corporis atq; fortunæ: ſtoici quidem dicunt ſapiē tem in rota et tormentis conſtitutum eſſe beatū. uel uolentes uel nolentes nihil dicūt: quorū dogma deludit Auguſtinus in .xviiii. de ciui. dei. cum in illis ſit quidam ſuperbiæ ſtupor.

Dogma ſtoicorū llluſum.

Theophraſtus: qui ex diuinitate loquēdi ſibi nomen inuenit: in caliſthene ſuo laudauit hanc ſententiam: uitā regit fortuna non ſapientia.

Indolentia illa hieronymi nō eſt dicenda ſummum bonū: quoniā ī ſtultis ēē poteſt: felicitas aūt cū ſtultitia non copulatur: preterea aliud eſt non dolere aliud eſſe in uoluptate felicitateq;. Et ut inquit eleganter Seneca Indolentiam nūq̄ bonum dicam: quā habet cicada. habet pulex.

Indolētia hieronymi.

Qui uoluptatē cū honeſtate ſummū bonū eſſe dixerunt hii dixerūt quidē aliquid: ſed nō omnia complexi ſunt perficientia felicitatem.

Ariſtoteles philoſophorū īclytiſſimus ī.x. ethico

rum felicitatem eſſe quãdam contemplatiuã ope rationem ſic colligit: Deos omnes maxime feliceſ exiſtimant ac beatos: quas res tribuimus Dis agẽ das? iuſtas et iniuſtas? Ridiculum id foret ſi con tractibus et reddendis depoſitis ſint occupati. At exercent liberalitatem? abſurdum eſt credere illis eſſe nummos: Dormire illos non dicẽdum ut En dymionem, cum ſomnus ad dormientes ꝑtineat: Vigilare ergo et uiuere cuncti deum credunt: er go et operari: ocioſam enim et ĩmobilẽ dicere na turam dei impium eſt: quod et Origenes teſtatur in tertio periarchon. Actiones autem deo nõ dan tur ut homini: quidnam itaqꝫ aliud reſtat niſi cõ templatio: quare dei operatio beatitudine precel lens contemplatiua ſine controuerſia fuerit: Igit̃ in hominibus cõtemplatio erit felicitas. Et homo operatione contemplatiua ſumme felix exiſtet: quæ deo maxime eſt cognata: Verum indigebit proſperitate corporis et alimentis cum homo ſit. Natura namqꝫ ipſa non eſt ad contemplandum ſufficiens: ſed et corpus ſanum eſſe oportet: et ali menta reliquumqꝫ famulatum adeſſe: Itaqꝫ uitæ degẽdæ ratio quieta maxime placuit philoſophis

Sententia ariſtotelis de felicita te.

Origeneſ

Contẽpla tio eſt fe licitas.

in contemplatione et cognitōne poſita rerū:quæ quia deorum erat uitæ ſimillima:ſapiente eſt uiſa digniſſima. Ergo igitur ut aliquando concludamus latiſſimam de felicitate diſputationem recurrendum nobis eſt ad ipſam diffinitionem: Eſt autē felicitas ut dudū dictum eſt plenitudo rerū optandarum: Hec autē plenitudo conſtat ex triplici genere bonorum.ex bonis animi.ex bonis corporis.ex bonis fortunæ:Cumulata hec bona faciūt abſolutam felicitatem:quod ut planius et lucidius percipiatur:quid ſit ipe homo:et ex quibus cōſtet querendum eſt.

Felicitas plenitudo optandorum.

Homo neq; ſolum corpus ē:neq; anima ſola: Sed ex anima ſimul et corpore compactus eſt:ꝓinde ſummum bonum hominis:quo fit beatus: ex bonis utriſq; conflatur:Qui uirtutem ſummū bonorum eſſe dixerunt in hoc lapſi ſunt: qđ animum ſolum tuentes corpus omiſerunt:Qui uoluptate corporis felicitatem metiuntur animum incultum ac ueluti pediſequum reliquerūt: Qui uero ex animi et corporis ac fortunæ bonis felicitatem conſtituerunt: hii ueritatem ipſam propius inſpexerunt:eorumq; ſententia tanquam optima ueriſſimaq; comprobatur:bona autē animi

Homo ex anima et corpore.

Felicitas ex trinis bonis.

uirtutes ſunt:et hec longe magis honoranda q̃ corporis ac fortunæ bona: Anima enim ut inquit ueriſſime Ariſtoteles in ſeptimo politicorum pre cioſior eſt corpore et pecuniis. Externa autẽ gra/tia animi expetuntur:non autem animus gratia illorum: principatū inter bona animi obtinet pru dentia: quæ eſt cunctarum regina uirtutum ut ait Plato; hæc circa humana uerſatur. ut docet Ari ſtoteles in.vi.Ethicorum: unde Anaxagoram et Thalem ſapientes fuiſſe dicunt non prudētes: q propria commoda ignorarunt:et patrimonia cō/tempſerunt. Socrates uirtutes omnes putabat eſſe prudentias: ceteræ uirtutes ut iuſtitia: quæ lucife/ro mirabilior exiſtimatur:ut fortitudo: quæ pro/pria uiri uirtus eſt. ut temperantia: quæ libidi nes obfrenat ſatis notæ. et a nobis alio loco fuſius explicatæ: Doctrinæ et ipſæ multiiugæ iter animi bona memorantur: quibus animus fit θειοτατοσ ideſt diuiniſſimus.

Bona animi. Prudētia Sapienteſ nō prudē tes.

Bona corporis ſunt Valitudo, robur, pulchri/tudo, ſine quibus non poteſt eſſe uera felicitas: ex quo ſatis liquet diuitias non eſſe ſummum felici/tatis: cum bonam ualitudinem preſtare non poſ/ſint, meritoq; laudatur illud oratianum.

Bona cor poris.

Nō domus aut fundus nō æris aceruus et auri

Egroto domini deduxit corpore febres
Oratius. Non animo curas.ualeat poſſeſſor oportet
Si comportatis bene rebus cogitat uti.

Virtus quoq; ſine ualitudine corporis nõ ſatis fũgi officio ſuo poteſt: Animus enim fulturis corporis ſuſtinetur: cũ ſit uas et ueluti organon ani

Corpus organum animi.

mi ipſum corpus. Dixit Solomon non eſt cenſus ſuper cenſum ſanitatis corporis. Vulgatiſſimus ẽ ille feſtiui poetæ uerſiculus uice ꝓuerbii celebratus. Non eſt uiuere / Sed ualere uita.

Cãtilena conuiualis.

Primũ bene ualere

Apud Platonẽ in gorgia Cantio conuiualis celebratur: quã cantores in conuiuiis uſurpãt ita cõcinentes: optimum quidem eſſe bene ualere: Secũdo loco formoſũ eſſe: Tertio habere diuitias bono modo partas. Idem mox paulo nihil inquit ſanitate eſt melius. Hec. M. Varro primigenia naturæ appellat: Alii prima naturæ. greci τα προτα φυσεωσ. De quibus. M. Cicero et Aurelius Auguſtinus non parum multa prodiderunt.

Primigenia naturæ.

Academici et peripatetici: ut pote philoſophorum nobiliſſimi probant hec prima naturæ: ĩ quibus numerant incolumitatem: ualitudinem: ſenſus integros: doloris uacuitatem: uires: pulchritudinem: :quorũ cõſimilia ſunt in animo. Sine pulchritudine non poteſt eſſe abſoluta felicitas. ideo

Pulchritudo dei donum.

ꝗ dixit Ariſtoteles ꝗ non ſatis idoneus eſt ad fe licitatem homo penitus deformis: Eſt enī forma dei munus: et ut inquit Homerus θεων ερικυδεα δωρα Deorum dona glorioſa nequaq̄ aſpernanda. Verum ad hāc corporis incolumitatem firmitudinemq; cuſtodiēdam: ut pote rem rerū omnium pretioſiſſimā Inuentæ ſunt innumeræ medicinæ: tot Cerata: malagmata: emplaſtra: collyria: antidota: cataplaſmata Excogitata ſunt tot catapocia: tot pharmaca: tot medicatæ potiones inuētæ Compoſitiões et mixturæ inexplicabiles circūferūtur: qn et medicina a rubro mari atq; ex India petit: ut ita fiat ꝑcioſior: meritoq; ſcripſit Plinius noſter unā hāc artiū īpatoribus quoq; īperare / nullamq; eſſe medicina fructuoſiorem.

Malagmata. Catapocia.

Verum ſcito plus quotidianas exercitatiões ad ſanitatem prodeſſe: q̄ medicos q̄ medicinā: exercitatione enim ut ait Fabius Quintilianus cuncta conualeſcunt: Sine qua ut inquit Galenus impoſſibile eſt hominem ſanitate proſperrima diu frui: Et ut auctor eſt Auicenna ad ſanitatis cōſeruationem plurimum poteſt polletq; exercitatio: cuius multæ ſunt ſpecies.

Nulla ars medicina fructuoſior. Exercitatio. Auicēna.

Galenus exercitationē paruæ pilæ reliqs āteponit

Galenus.

Celſus
Clata lec
tō noſtra
exercita
tio.
Gymna
ſtica
Pedotri
uica.
Pedotri
uesqui

Plato ꝓ
bat gym
naſticā

Pētathlō
Quin
quertiū.
Pācratia
ſtes.

Cōmode etiam exercent ut docet Cornelius Celſus. curſus: ambulatio: et clara lectio: qua nos prope peculiariter utimur: quotidie publicis lectionibus contentiſſime boantes: et rauim exerta uoce repurgantes.

Plato et Ariſtoteles gymnaſticam cumprimis probant: qua uires augeſcunt: et ſanitas inoffenſa cuſtoditur. precipit Ariſtoteles in octauo politicorum Adoleſcentes gymnaſticæ et pedotriuicæ eſſe tradendos: Vbi pedotriuica: ut hoc quoq; in tranſcurſu declaremus ſignificatur exercitatio ptinens ad doctorem pedotriuem: eſt autem pedotriues ut docet Plato in libro de philoſophia exercitationis magiſter: cuius officium eſt ut idem tradit in gorgia Corpora hominum formoſa robuſtaq; efficere. Idem Plato adeo gymnaſticam probauit: ut libro de re publica quinto feminas gymnaſtica exercendas eſſe cenſuerit: qui libro ſeptimo de legibus gymnaſticæ nomine exercitatiões omnes bellicas contineri docet: eamq; diuidit in ſaltationem et luctationem. priſci pētathlon nominauerunt Genus exercitatōnis his quinq; artibus conſtans. iactu diſci. curſu. ſaltu. iaculatione. et luctatione.: id latini quinquertium uocāt: Vnde athletæ ipſi quinquertiones dicti: pancratiaſtē

quoqꝫ appellauerunt eum: qui in omni gymnaſti ca exercitatione pugnaret et uinceret: et pancrati um dixerunt ipſum multiforme certamen de quo ita propertius.

Pancrati-um.

Et patitur duro uulnera pancratio.

Pancratii meminit iuriſconſultus titulo ad legem aquiliam his uerbis: Si quis in colluctatione uel in pancratio uel pugile: dum iter ſe exercentur a lius alium occiderit. quo in loco mera deliramen ta uigilans ſomniauit acurſius: De Pancratio co-pioſius fuſiuſqꝫ a nobis ſcriptum eſt in commen-tariis propertianis.

Ergo igitur ad bona corporis cuſtodienda ute-mur exercitatione: quæ ut ait Cornelius celſus pri ma corporis curatio eſt: debetqꝫ ſemper antecede re cibum in eo qui bene concoxit / amplior: i eo qui minus concoxit remiſſior. Valitudinem quo qꝫ durabilem preſtat ipſa frugalitas et uictus par ſimonia. Simplex enim cibus homini utiliſſimus: E contrario aceruatio ſaporum peſtifera et cōdi-menta pernitioſiora. Hippocrates in libro de fla-tibus malam dietam uocat: quæ confit ex pluribꝰ cibariis multiformiqꝫ alimonia: Nam ut iquit de-center et frugaliter Oratius. Simul aſſis Miſcueris elixa: ſimul conchilia turdis:

Simplex cibus ſalu berrimus

Hippo-crates.

Verſus memoria digni.

Dulcia ſe in bilem uertẽt : ſtomachoq; tumultũ
Lenta feret pituita.

Bona for tunæ.

Scitu dignum de fortuna.

Bona externa:quæ uocant: ut ſunt diuitiæ / et honores:quæ uitam beatiſſimam perficere exiſtimantur:in manu ſunt ac poteſtate fortunæ: hec toto mundo:ut inquit eleganter Plinius Et locis omnibus omnibuſq; horis omnium uocibus ſola inuocatur et una nominatur:una accuſatur:una agitur rea:una cogitatur:ſola laudatur:ſola arguitur:et cum cõuitiis colitur:uolubiliſq; a pleriſq; : et ceca etiam exiſtimatur: Vaga:inconſtans:incerta:uaria:indignorũq; fautrix: huic omnia expenſa: huic omnia feruntur accepta:et in tota ratõne mortalium ſola utranq; paginam facit. Hanc fortunam deam:qua renuente nihil ſecundum mortalibus contingere poteſt : Vario ritu multiiugis nominibus totus ueneratur orbis: Alii Rhãnuſiã Alii nemeſim:Nortiam alii:Sortem alii nũcupãt: Tychen grecia omnis appellat.

Rhamnuſia.
Nortia
Tyche

Nomina fortunæ cõpluria.

A fortuna fortunatos dicimus felices:quaſi fortunæ alũnos aut filios:cui tantum tribuere ueteres romani:ut ſexcentis templis totidemq; cognomentis fortunam uenerarentur: Namq; romæ colebatur fortuna cognomento primigenia. Viſca

ta. Puſilla. Fortis. Maſcula. Cõuertens. Bene ſperans. Virgo barbata: Sicuti plutarchus docet i ꝓblematis et in libro. περι τυσ τυχησ των ρωμαιων idest de fortuna romanorum: Hinc theophraſtus ſcripſit in ſuo Caliſtene. Vitã regit fortuna non ſapientia. Plautus quoq; ſic ait in pſeudolo: Centum doctorum hominum conſilia hec deuincit dea fortuna: atq; hoc uerum eſt: peride ut quiſq; fortuna utitur: ita precellet atq; exinde ſapere eum omnes dicimus. Magnam inquit M. tullius eſſe fortunæ uim in utranq; partem quis neſciat? Nam et cum proſpero flatu eius utimur ad exitus perueniemus optatos: et cum reflauerit affligimur. Simulachrum fortunæ cum copia et gubernaculo deformant. ut auctor eſt Lactãtius libro tertio diuinarum ĩſtitutionum: tanq̃ et hec opes tribuat. et humanarum rerum regimen obtineat: cui opinioni Virgilius quoq; ſubſcribit: q fortunam omnipotentem uocat: Et Saluſtius criſpus cum ait: Sed profecto fortuna ĩ omni re dominatur. hæc dea ut inquit Oratius pollens eſt: uel imo tollere de gradu mortale corpus: Vel ſuperbos uertere funeribus triumphos. Et ut ait Ouidius.

Plutarchus de fortuna.

Simulachrũ fortunæ. Lactãtius

Nēpe dat et quodcūq; libet fortuna rapitq; .

Tanta deniq; eſt uis atq; potentia fortunæ: ut ei locum in celo quoq; fecerint: quintus. n. ab horoſcopo locus Appellatur bona fortuna ut docet Iulius firmicus in ſecundo matheſeos: greco uocabulo: Agathotychen nūcupāt: quæ maxima ſocietate cū horoſcopo iungitur: qa de trigono ab horoſcopo uidetur: ſextus uero locus mala fortuna nominat: qa nulla cū horoſcopo ſocietate cōiūgit.

Agatho tyche:

Mala fortuna.

Ergo igitur cum ſint tria genera bonorū: Animi: Corporis: atq; Fortunæ: Hæc ut ait Ariſtoteles in ſeptimo politicorū oportet adeſſe felici: Felicitas eni et uita beata cumulatur ex cumulo plenitudineq; iſtorum bonorum: quæ quanto fuerit cumulatiora: tāto fiet homo beatior: et ita erit uita beata beatior beatiſſima ſecundum academicos: Stoici uero hos gradus excludunt: apud quos nihil eſt rectius recto. nihil beatius beato. Bona aūt animi haud dubie cenſemus reliquis antepo nenda: probamus libram illam Critolai: qui cum in alteram lancem animi bona imponat in alteram corporis et externa: tantum propendere illam bonorum animi lancem putat: ut terram et maria deprimat.

Libra critolai.

Supereſt ut ueſtigemus exemplis an ĩ ullo mortalium cumulata fuerint ſimul hec omnia bona: ut merito felix et eſſe et dici meruerit. Lucius metellus pontifex. Conſul. dictator. magiſter equitum: qui primus elephantos / primo bello punico duxit in triumphum: decem maximas res optimaſq; conſummaſſe fertur: Fuit enim primarius bellator. optimus orator. fortiſſimus iperator: Auſpicio ſuo maximas res geri uoluit / maximo honore uti / ſumma ſapientia eſſe / ſummus ſenator haberi / pecuniam magnam bono modo iuenire / multos liberos relinquere / et clariſſimus in ciuitate eſſe. Sed quãuis hec omnia illi uni contigerint nec ulli alii poſt urbem conditam: felix tamen dici non debet: ſiquidem is Metellus orbam luminibus exegit ſenectam Amiſſis incendio: cũ Palladium raperet ex templo deæ ueſtæ. Huius quoq; nepos inter rara felicitatis humanæ exempla numeratur: Nam preter honores ampliſſimoſ cognomen quoq; macedonici a quatuor filiis illatus eſt rogo: uno pretore tribus conſularibus: duobus triumphalibus: uno cenſorio: quæ ſingula paucis contigere: Vnde a .M. Tullio dictum eſt. ueluti ꝓuerbialiter: Metelli ſperat ſibi quiſq; fortunam. Sed quis hunc iure felicem dixerit? cum

Exempla felicium ĩ ſignia.

Felicitas metelli.

Infortunium metelli.

Alterius metelli ꝓſperitas.

Calami/
tas Metel
li.

periclitatus ſit ad libidinē inimici Catinii Labeonis.tri.plebis: a quo in ipſo dignitatis ſuæ Flore ad tarpeium ſaxum raptus eſt ut precipitaretur: faucibuſqꝫ intortis et expreſſo per os ſanguine Egre alterius tribuni interceſſione a limine ipſo mortis reuocatus: Alieno beneficio poſtea uixit.

An augu
ſtus felix.

Diuum quoque Auguſtum uniuerſa mortalitas in hac felicitatis cenſura nuncupat: qui cum Caium ex filia nepotem in armeniā mitteret: optabat a diis immortalibus: ut illum Pompeii beniuolentia: Alexandri magni audacia: et ſua ipſius fortuna ſubſequeretur. Sed ſi diligēter eſtimētur cuncta non pauciora infortunitatis: q̄ beatitatis documenta in eo reperientur: Inter quæ cū primis numerari poſſunt hec: Repulſa in magiſterio equitum apud auunculum Ceſarem. triduana egroti latebra in palude philipenſi prelio. Et ut fatentur Agrippa et Mecenas aqua ſubter cutem fuſa turgida latera. Naufragia ſicula. Ruinæ pōtis. tot ſeditiones militum. tot ancipites morbi corporis. Vulgatiſſima Iuliarum filiæ neptiſqꝫ adulteria. aliaqꝫ non pauca infortunia: Ex quibus fit ut infelix quidem dici non debeat/ felix tamen eſſe non poſſit.

In hac felicitatis reputatione ſubit inclytum Creſi Lydorum regis exemplum: qui cum theſauris opibuſque luculentiſſimus: et omnibus fortunæ bonis exuberaret / ſe omnium mortalium beatiſſimum eſſe exiſtimabat. ad quem cum perueniſſet Solon athenienſis unus ex ſeptem Greciæ ſapientibus: hoſpitaliterque in regiam exceptus / iuſſu creſi a miniſtris circunductus eſt circa theſauros omniaq; : quæ mortales perinde ac beatiſſima admirātur: Poſt hec Creſus Solonem ſciſcitatur ecquem uiderit iā omnium beatiſſimum: ſperans uidelicet ſe inter homines beatiſſimum eſſe Iſta percontabatur. tunc Solon ut pote philoſophus ab omni aſſentatione ſequeſtratus reſpondit ſe uidiſſe beatiſſimum Tellum athenienſem: quod illi in patria bene inſtituta filii erant honeſti et boni: eorumq; ſingulis liberi: hiq; omnes ſuperſtites: Et cum hoc uitæ: quantum in nobis ſitum eſt: bene traduxiſſet: obitus ſplendidiſſimus contigerat: ſiquidem prelio uiriliter dimicās hoſte ī fugā uerſo pulcherrimā oppetierat mortem: quem athenienſes in eo quo

Exemplū Creſi et Solonis.

Tellus beatiſſimus

occubuetat loco publice humauerunt magnifice
q; honorauerunt. Iterum Creſus interrogat quē
nam ſecundum a Tello uidiſſet putans haud du
bie ſecundas ſe beatitatis partes eſſe laturum. tūc
Cleobis Bithon ĩ numero beatorū.
Solon Cleobē ĩquit et Bithonem beatiſſimos ui-
di: quibus genus argiuum erat et uictus ſuppedi
tabat. ad hec corporis robur excellens: ut in certa
minibus pariter ambo uictores extiterint: pietate
quoq; in matrem memorabiles: Nam cum dies fe
ſtus Iunonis apud argiuos eſſet: oporteretq; om-
nino matrem eorum ut pote ſacerdotem ad ſolē-
ne et ſtatutum ſacrificium curru uehi ab oppido
ad fanum ſtadia circiter quinque ac quadragin-
Iumentorū uicarii
ta: morarenturq; iumenta: tunc iuuenes hi iugū
ſubeuntes boum uice plauſtrum pertraxerunt: et
ita mater ſacerdos aduecta ad delubrum iunonis
eſt curru a filiis ducto: quæ precata deam dicitur:
ut Cleobi et Bithoni filiis ſuis daret id: quod op
timū homini dari poſſet a deo: poſt hāc ꝑcationē
ubi ſacrificarunt epulati cum matre ſomno ſe de
derunt: nec amplius ſunt excitati: Sed in ipſo de
Morſ cleobis et bithonis
lubro quieſcentes mane inuēti ſunt mortui: quo-
rum ſtatuas tanquam uirorum: qui optimi extiſ-
ſent: Argiui apud delphos collocarunt. et his q;

dē Solon ſecũdas beatitudinis partes tribuebat: ex quo Creſus conturbatus inquit. o hoſpes athenienſis adeo ne tibi pro nihilo cõtemnitur noſtra felicitas: ut ne priuatis quidem uiris nos equiperandos ducas? tunc Solon neminem ante obitũ appellandum eſſe beatum grauiter ac copioſe eſſe diſſeruit. aſſeruitq; hominem eſſe calamitoſum: Cum nullus humanæ uitæ dies rem prorſus talem qualem alius afferat: et in diurno tempore multa uideantur: quæ nemo uellet uidere: et multa tolerentur: quæ nolit quiſpiam tolerare. Sententiam Solonis fuiſſe ueriſſimam ipſius Creſi exitus comprobauit: qui haud ita multo poſt magno imperio ſpoliatus et a Cyro captus / ſuper ingentē pyram impoſitus / uinctus compedibus ē: ut uiuus concremaretur: Cui in tanta calamitate poſito ueniſſe in mentem Solonis ferunt: quod ſibi ab eo olim dictum foret / ex uiuentibus beatum eſſe neminem: tunc creſus ingemiſcens ter ſolonem nominaſſe ſublatiſſima uoce proditur. Admiratus ob hoc Cyrus iuſſit interpretes perconctari: quiſnam hominum aut deorum is eſſet Solon: quem in dubiis caſibus ſolum imploraret: At Creſus nihil diſſimulans cuncta: quæ a Solone audiuerat

Nemo beatus ante obitum.

Creſus exutus regno et captus.

renarrauit :quæ ubi ad Cyrum perlata ſunt:tunc rex ille ut pote qui ſapiētior eſſet q̃ Creſus:et Solonis oraculum ex preſentibus exemplis comprobatum eſſe conſpiceret:non ſolum creſum miſſũ fecit: ſed ſummo etiam honore quoad uixit apd' ſe habuit:ex quo uiſus eſt Solon eadem oratione alterum ſeruaſſe ex regibus / Alterũ cautiorē prudentiorēq; reddidiſſe. Auctores Herodotus / Plutarchus . Marcus Cicero . et ceteri. ob hoc dixit poeta ſatyricus.

Iuuenaliſ

Et Creſum:quem uox iuſti facunda Solonis
Reſpicere extremæ iuſſit ſpatia ultima uitæ.

Hinc exiit illud Naſonis :

Ouidius.

Sed ſcilicet ultima ſemper Expectanda dies homini eſt:diciq; beatus
Ante obitum nemo ſupremaq; funera debet .

Ariſtoteles tamen huic Solonis ſententiæ alacriter reclamat ac refragatur:qui ait i primo ethicorum. beatos dici uiuētes:cũ felicitas operatio ſit .

Nemo felix .

Ceterum ſi uerum facere iudicium uolumus ac repudiata omni fortunæ ābitione decernere:mortalium nemo eſt felix:Abunde igitur atq; idulgēter fortuna deciditur cum eo : qui iure dici nõ infelix poteſt.quippe ut omnia bona affatim ſuggerantur certe ne laſſeſcat fortuna metus eſt : quo

UFB

ſemel recepto ſolida felicitas eſſe non poteſt: meritoq; Chryſippus laudare ſolebat Euripideũ carmen illud.

Nemo mortalis eſt: quem non attíngat dolor morbuſq;. et ut ĩquit uerissime Plinius: q̃ multos accepta afflixere imperia: q̃ multos bona perdidere et ultimis merſere ſuppliciis: Ita eſt profecto. alius de alio iudicat dies: et tamẽ ſupremus de omnibus: ideoq; nulli credendum eſt. qd qđ incertũ ac fragile eſt hoc munus naturæ: quicquid datur nobis. quid qđ extimatione nocturnæ quietis dimidio qſq; ſpatio uitæ ſuæ uiuit: pars æqua morti ſimilis exigitur. Nec reputantur infantiæ anni: qui ſenſu carent: nec ſenectæ in penam uiuacis. Adde tot periculorũ genera. tot morbos. tot metus. tot curas. totiens inuocatam mortem: ut nullum frequentius ſit uotum. Natura uero nihil hominibus breuitate uitæ preſtitit melius. hebeſcũt ſenio ſenſus: membra torquentur: premoritur uiſus, auditus, inceſſus, dentes etiam, ac ciborũ inſtrumenta labaſcunt. Et tamen uitæ hoc tempus annumeratur. ergo pro miraculo Et id ſolitarium reperitur exemplum: Xenophi

Carmen Euripidis

Sup̃mus dies iudicat de omnibus.

Hebetantur ſenio ſenſus.

Xenophilus ſaniſſimus.

lum muſicum centum et quinq; annis uixiſſe ſi ne ullo corporis incommodo: Itaq; cenſeo optandum eſſe orandumq; ab ultramundano deo : ut quoniam nemo mortalium felix eſt: ita nos foueat ne infelices dici iure poſſimus.

Sed iam complicanda ſunt uela : ac inhibendi remi: et receptui canendum eſt. Audiſtis pauca quedam Viri ſplendidiſſimi opinor non ingrata ſuper felicitate, plura ſcio dici potuiſſe et copioſius et elegantius: ſed parcendum fuit aurium faſtidio: In hac enarratione monſtrauimus inter cetera quoſdam ſenſiſſe illos eſſe felices: qui ocio ruſticano fruerentur, quo circa: ut ex aliqua parte participes huiuſce felicitatis efficiamur : Enarrabimus publico gymnaſio Virgiliū et Columellam duos agricolationis conditores luculentiſſimos : Alterum uerſu: Alterum pedeſtri oratione rē ruſticam eleganter et graphice explicantes: Nos uero pro uirili parte dabimus operā ut lectiones noſtræ dapibus ruſticanis et urbanis iuxta conditæ ſint: hoc eſt utilitate et uoluptate ſaturos reddant auditores. Videor meo iure inſtitutoq; prope ſolemni facturus : ſi orationem uerſiculis cluſero.

Diſtichon ad auditores
extemporaliter effuſum.

Felix cui conſtant bona corporis et bona mētis
Nec non fortunæ munera parca deæ.

Endecaſyllabon ad illuſtriſſi
mum Iohannē Bentiuolum.

Felix o nimis et beate princeps.
Cuius preſidio eſt beata felix
Pollens felſina: Nos ſumus quieti.
Hoc pro te ſuperos libens precabor:
Vt donent tibi neſtoris ſenectam:
Auguſti decus: et uicem metelli.
Sit natis quoq; fauſtitas parentis:
Pro me hoc debeo te rogare princeps
Vt molli foueas pium clientem
Afflatu niueæ beatitatis.

Eiuſdem Endecaſyllabon ad Germaniam.

O Germania muneris repertrix:
Quo nil utilius dedit uetuſtas:
Libros ſcribere quæ doces premendo.

Felix frugibus:inclyta et metallis:
Et diues pecoris:feraxq; gemmæ:
Quod gleſſum uocitant tui parentes:
Electrum attica:Succinum latini.
Pollens principibus: potens uirorum:
Qui glaucis oculis Comaq; flaua:
Grandes corpore:ſpiritu feroces:
Septi robore:prodigiq; uitæ
Hoſtes aggrediuntur et laceſſunt.
O germania glorioſa ſalue:
Tu uaſa ex oricalcho:et apparatum
Menſarum nitidum ære: machinaſq;
Ad nos belligeras ſubinde mittis.
Abſte turba uenit ſcholaſticorum:
Hoc qui gymnaſium excolunt opimant:
Iam doctum et latialiter ſonantes
Tris nuper quoq; regulos badenſes
Lautos magnificos probos dediſti.
Inter quos Iacobus eniteſcit:
Lingua dexteritate comitate
Cultu:mundiciis: nitore:uictu:
Clarus. munificus. potens. diſertus.
Splendorq; et columen ſcholaſticorum s
At Germania præpotens alumnos
Ad nos conſimiles ſubinde mitte.

O P V Sculū hoc de felicitate luculentū īpreſſo
ria Platonis de Benedictis Bononiæ incude egre
giis his caracteribus excuſſum Anno ſalutis Mil
leſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto
Calendis aprilibus lector amplectere et foue ſi fe
lix eſſe cupis .

REGISTRVM.

Primo folio continetur Epiſtola Deinde
a.b.c.d.omnes ſunt quaterniones.

Opio in[illegible] phorum de summo bono

Epicurus summu bonu i voluptate animi esse censet

Aristippus i voluptati corporis

Calyphon et dionomacus (?) [illegible] honestatem cum voluptate iunxerunt

Diodorus i privatione doloris

Hieronimus in non dolendo

Peripatetici at i omnibus animi et corporis et fortune

Et illud summu bonu est scia

Zenonis cu natura convenienter vivere

Aristoteles i honestate ac virtute summu bonu collocavit

1645

201